

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

2 octombrie 2018*

„Acțiune în anulare – Drept instituțional – Protocolul privind stabilirea sediilor unor instituții și ale anumitor organe, oficii, agenții și servicii ale Uniunii Europene – Parlamentul European – Noțiunea «sesiune bugetară» care are loc la Strasbourg (Franța) – Articolul 314 TFUE – Exercitarea competenței bugetare într-o perioadă de sesiune plenară suplimentară la Bruxelles (Belgia)”

În cauza C-73/17,

având ca obiect o acțiune în anulare formulată în temeiul articolului 263 TFUE, introdusă la 9 februarie 2017,

Republica Franceză, reprezentată de F. Alabrune, de D. Colas, de B. Fodda și de E. de Moustier, în calitate de agenți,

reclamantă,

susținută de:

Marele Ducat al Luxemburgului, reprezentat de D. Holderer și de C. Schiltz, în calitate de agenți,

intervenient,

împotriva

Parlamentului European, reprezentat de R. Crowe și de U. Rösslein, în calitate de agenți,

pârât,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii M. Ilešič, T. von Danwitz (raportor) și A. Rosas, președinți de cameră, domnii E. Juhász și D. Šváby, doamna A. Prechal, domnul F. Biltgen, doamna K. Jürimäe și domnii C. Lycourgos și M. Vilaras, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: doamna V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 mai 2018,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 iunie 2018,

* Limba de procedură: franceza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă formulată, Republica Franceză solicită anularea a patru acte ale Parlamentului European referitoare la adoptarea bugetului anual al Uniunii Europene pentru exercițiul 2017 (denumite în continuare împreună „actele atacate”), și anume:
  - ordinea de zi a ședinței plenare a Parlamentului din 30 noiembrie 2016 [documentul P8_0J (2016) 11-30], în măsura în care în aceasta sunt incluse dezbateri cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017;
  - ordinea de zi a ședinței plenare a Parlamentului din 1 decembrie 2016 [documentul P8_0J (2016) 12-01], în măsura în care în aceasta sunt incluse votarea asupra proiectului comun și, în continuare, explicații cu privire la această votare;
  - rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016 [documentul T8-0475/2016, P8_TA-PROV(2016)0475] privind proiectul comun menționat și
  - actul din 1 decembrie 2016 prin care președintele Parlamentului a constatat că bugetul general al Uniunii pentru exercițiul 2017 era adoptat definitiv.

Cadrul juridic

- 2 La 12 decembrie 1992, guvernele statelor membre au adoptat, în temeiul articolului 216 din Tratatul CEE, al articolului 77 din Tratatul CECO și al articolului 189 din Tratatul CEEA, de comun acord, Decizia privind stabilirea sediilor unor instituții și ale anumitor organisme și servicii ale Comunităților Europene (JO 1992, C 341, p. 1, denumită în continuare „Decizia de la Edinburgh”).
- 3 Cu ocazia Conferinței interguvernamentale care a condus la adoptarea Tratatului de la Amsterdam, textul Deciziei de la Edinburgh a fost preluat ca protocol anexat la Tratatul UE, CE, CECO și CEEA.
- 4 În prezent, articolul unic litera (a) din Protocolul privind stabilirea sediilor unor instituții și ale anumitor organe, oficii, agenții și servicii ale Uniunii Europene, anexat la Tratatul UE, FUE și CEEA (denumit în continuare „Protocolul privind sediile unor instituții”), prevede, în termeni identici cu cei de la articolul 1 litera (a) din Decizia de la Edinburgh, după cum urmează:

„Parlamentul European are sediul la Strasbourg, unde au loc cele douăsprezece sesiuni plenare lunare, inclusiv sesiunea bugetară. Perioadele sesiunilor plenare suplimentare se țin la Bruxelles. Comisiile Parlamentului European au sediul la Bruxelles. Secretariatul General al Parlamentului European și serviciile acestuia își păstrează sediul la Luxemburg.”

- 5 Articolul 314 TFUE prevede printre altele că:

„Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu o procedură legislativă specială, adoptă bugetul anual al Uniunii, în conformitate cu următoarele dispoziții.

[...]

(3) Consiliul adoptă poziția sa asupra proiectului de buget și o transmite Parlamentului European până la data de 1 octombrie a anului care precede anul execuției bugetului. [...]

- (4) În cazul în care, în termen de patruzeci și două de zile de la transmitere, Parlamentul European:
- [...]
- (c) adoptă amendamente cu majoritatea membrilor care îl compun, proiectul astfel modificat se transmite Consiliului și Comisiei. Președintele Parlamentului European, în consens cu președintele Consiliului, convoacă fără întârziere comitetul de conciliere. [...]
- (5) Comitetul de conciliere, ce reunește membrii Consiliului sau reprezentanții acestora și tot atâția membri reprezentând Parlamentul European, are misiunea de a ajunge, pe baza pozițiilor Parlamentului European și ale Consiliului, la un acord asupra unui proiect comun, cu majoritatea calificată a membrilor Consiliului sau a reprezentanților lor și cu majoritatea membrilor reprezentând Parlamentul European, în termen de douăzeci și una de zile de la data convocării sale.
- [...]
- (6) În cazul în care, în termenul de douăzeci și una de zile prevăzut la alineatul (5), comitetul de conciliere ajunge la un acord asupra unui proiect comun, Parlamentul European și Consiliul dispun fiecare de un termen de paisprezece zile calculat de la data acordului pentru aprobarea proiectului comun.
- (7) În cazul în care, în termenul de paisprezece zile prevăzut la alineatul (6):
- (a) Parlamentul European și Consiliul aprobă fiecare proiectul comun sau nu iau o hotărâre, ori în cazul în care una dintre aceste instituții aprobă proiectul comun iar cealaltă nu ia o hotărâre, bugetul este considerat adoptat definitiv în conformitate cu proiectul comun, sau
- (b) Parlamentul European, hotărând cu majoritatea membrilor care îl compun, și Consiliul resping proiectul comun, ori în cazul în care una dintre aceste instituții respinge proiectul comun, iar cealaltă nu ia o hotărâre, Comisia prezintă un nou proiect de buget, sau
- [...]
- (d) Parlamentul European aprobă proiectul comun dar Consiliul îl respinge, Parlamentul European poate decide, într-un termen de paisprezece zile de la data respingerii de către Consiliu și hotărând cu majoritatea membrilor care îl compun și a trei cincimi din totalul voturilor exprimate, confirmarea tuturor sau doar a anumitor amendamente prevăzute la alineatul (4) litera (c). În cazul în care unul dintre amendamentele Parlamentului European nu este confirmat, se reține poziția aprobată în cadrul comitetului de conciliere referitoare la linia bugetară care face obiectul acestui amendament. Pe această bază, bugetul este considerat adoptat definitiv.
- [...]
- (9) La încheierea procedurii prevăzute la prezentul articol, președintele Parlamentului European constată că bugetul este adoptat definitiv.
- (10) Fiecare instituție își exercită atribuțiile care îi sunt acordate prin prezentul articol cu respectarea tratatelor și a actelor adoptate în temeiul acestora, în special în ceea ce privește resursele proprii ale Uniunii și echilibrul veniturilor și cheltuielilor.”

- 6 Regulamentul Parlamentului, în versiunea aplicabilă litigiului (denumit în continuare „Regulamentul de procedură”), prevede la articolul 156, intitulat „Termene”:

„Cu excepția cazurilor de urgență prevăzute la articolele 135 și 154, dezbaterile și votarea unui text pot avea loc numai dacă acesta a fost distribuit cu cel puțin 24 de ore înainte.”

- 7 În conformitate cu articolul 158 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, „[t]oate documentele Parlamentului se redactează în limbile oficiale”.

Istoricul cauzei

- 8 La 20 mai 2015, Parlamentul a adoptat calendarul perioadelor sale de sesiuni plenare pentru anul 2016, prevăzând printre altele organizarea de perioade de sesiuni plenare ordinare la Strasbourg (Franța), de la 24 la 27 octombrie, de la 21 la 24 noiembrie și de la 12 la 15 decembrie 2016, precum și a unei perioade de sesiune plenară suplimentară la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016, la Bruxelles (Belgia).
- 9 La 18 iulie 2016, Comisia a publicat proiectul de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017. La 14 septembrie 2016, Consiliul a transmis Parlamentului poziția sa privind acest proiect. În urma unui vot în Comisia pentru bugete și a dezbaterilor în perioada de sesiune plenară ordinară care a avut loc la Strasbourg, de la 24 la 27 octombrie 2016, Parlamentul a adoptat, la 26 octombrie 2016, o rezoluție legislativă care conținea amendamente la respectivul proiect. La 27 octombrie 2016, a început procedura de conciliere bugetară între Parlament și Consiliu. Această procedură a condus, la 17 noiembrie 2016, la un acord asupra unui proiect comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, transmis în aceeași zi Parlamentului și Consiliului. Textul acestui acord a făcut obiectul unei finalizări de natură tehnică din partea serviciilor Comisiei pentru a fi transpus în termeni bugetari și juridici. Proiectul comun de buget astfel finalizat a fost comunicat Parlamentului în după-amiaza zilei de 24 noiembrie 2016.
- 10 La 28 noiembrie 2016, Consiliul a aprobat proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017. Parlamentul nu a inclus dezbaterile și votarea cu privire la acest proiect pe ordinea de zi a perioadei de sesiune plenară ordinară care a avut loc la Strasbourg, de la 21 la 24 noiembrie 2016, ci pe ordinea de zi a perioadei de sesiune plenară suplimentară care s-a desfășurat la Bruxelles, la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016. Prin rezoluția legislativă din 1 decembrie 2016, Parlamentul a aprobat proiectul menționat. La aceeași dată, președintele Parlamentului a constatat, în ședință plenară, că bugetul anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 era adoptat definitiv.

Procedura în fața Curții și concluziile părților

- 11 Republica Franceză solicită Curții:
- anularea actelor atacate;
  - menținerea efectelor actului prin care președintele Parlamentului a constatat că bugetul anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 era adoptat definitiv până când acest buget va fi adoptat definitiv printr-un act conform cu tratatele, într-un termen rezonabil care să curgă de la data pronunțării hotărârii, și
  - obligarea Parlamentului la plata cheltuielilor de judecată.

- 12 Parlamentul solicită Curții:
- declararea ca inadmisibilă a acțiunii în măsura în care aceasta privește cele două ordini de zi ale ședințelor plenare ale Parlamentului din 30 noiembrie și din 1 decembrie 2016 și rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016;
  - respingerea acțiunii;
  - obligarea Republicii Franceze la plata cheltuielilor de judecată și
  - cu titlu subsidiar, menținerea efectelor actului prin care președintele Parlamentului a constatat că bugetul anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 era adoptat definitiv până la intrarea în vigoare, într-un termen rezonabil, a unui nou act destinat să îl înlocuiască.
- 13 Prin Ordonanța președintelui Curții din 7 iunie 2017, a fost admisă cererea de intervenție formulată de Marele Ducat al Luxemburgului în susținerea concluziilor Republicii Franceze.

Cu privire la acțiune

Cu privire la admisibilitate

- 14 Parlamentul susține că acțiunea este inadmisibilă în măsura în care se referă la cele două ordini de zi ale ședințelor plenare ale Parlamentului din 30 noiembrie și din 1 decembrie 2016, precum și la rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016. Aceste două ordini de zi ar fi măsuri de organizare pur internă care nu produc efecte juridice față de terți. În ceea ce privește rezoluția legislativă, aceasta nu ar fi decât un act pregătitor al actului prin care președintele Parlamentului a constatat adoptarea definitivă a bugetului anual al Uniunii pentru exercițiul 2017.
- 15 În această privință, trebuie arătat că, prin includerea dezbaterii și a votării cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 pe ordinea de zi a ședințelor plenare din 30 noiembrie și din 1 decembrie 2016, Parlamentul a luat decizia să își exercite competențele bugetare în temeiul articolului 314 alineatul (6) TFUE într-o perioadă de sesiune plenară suplimentară la Bruxelles. Or, problema dacă aceste două ordini de zi vizează exclusiv organizarea internă a Parlamentului sau dacă ele produc efecte juridice față de terți, astfel de efecte rezultând din exercitarea de către această instituție a competențelor sale, este legată în mod indisociabil de examinarea conținutului lor și, în consecință, de examinarea fondului acțiunii, astfel încât acest aspect nu poate fi apreciat în contextul admisibilității acțiunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 februarie 1983, Luxemburg/Parlamentul, 230/81, EU:C:1983:32, punctul 30, Hotărârea din 28 noiembrie 1991, Luxemburg/Parlamentul, C-213/88 și C-39/89, EU:C:1991:449, punctul 16, precum și Hotărârea din 13 decembrie 2012, Franța/Parlamentul, C-237/11 și C-238/11, EU:C:2012:796, punctul 20).
- 16 În ceea ce privește rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016, trebuie amintit că Curtea a statuat deja că deliberarea Parlamentului cu privire la proiectul de buget anual în a doua lectură, întemeiată pe articolul 203 alineatul (6) din Tratatul CEE, putea face obiectul unei acțiuni în anulare. Astfel, în conformitate cu alineatul (10) al acestui articol [devenit articolul 203 alineatul (10) din Tratatul CE, devenit la rândul lui articolul 272 alineatul (10) CE, apoi articolul 314 alineatul (10) TFUE], fiecare instituție își exercită competențele care îi sunt conferite în materie bugetară cu respectarea dispozițiilor tratatului. În lipsa posibilității de a deferi controlului Curții diversele acte adoptate de autoritatea bugetară în temeiul articolului menționat, instituțiile care compun această autoritate ar putea aduce atingere competențelor statelor membre sau ale celorlalte instituții ori ar putea depăși limitele care sunt trasate propriilor competențe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 iulie 1986, Consiliul/Parlamentul, 34/86, EU:C:1986:291, punctul 12). Aceste considerații sunt

valabile, *mutatis mutandis*, și pentru rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016 de aprobare a proiectului comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 în a doua lectură în temeiul articolului 314 alineatul (6) TFUE.

- 17 În consecință, acțiunea este admisibilă.

Cu privire la fond

Argumentația părților

- 18 Republica Franceză, susținută de Marele Ducat al Luxemburgului, invocă un motiv unic, întemeiat pe încălcarea prin actele atacate a Protocolului privind sediile unor instituții. În conformitate cu articolul unic litera (a) din acest protocol, Parlamentul ar fi ținut să își exercite competențele bugetare pe care i le conferă articolul 314 TFUE în integralitate în perioadele de sesiuni plenare ordinare care se țin la Strasbourg. În speță, această instituție ar fi încălcat această regulă întrucât a inclus dezbaterile și votarea cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, în temeiul alineatului (6) al acestui articol, pe ordinea de zi a perioadei sale de sesiune plenară suplimentară, care s-a ținut la Bruxelles, la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016, și întrucât a constatat, prin actul președintelui Parlamentului întemeiat pe articolul 314 alineatul (9) TFUE, adoptarea definitivă a acestui buget în cadrul aceleiași perioade de sesiune plenară suplimentară.
- 19 Astfel, regula prevăzută la articolul unic litera (a) din protocolul menționat nu ar prevedea nicio excepție. Chiar dacă Republica Franceză nu s-a opus ca anumite acte referitoare la execuția bugetară să fie adoptate în perioadele de sesiuni plenare suplimentare, în special pentru a ține seama de unele evenimente neprevăzute, această practică nu ar putea fi tolerată în ceea ce privește procedura bugetară reglementată la articolul 314 TFUE, care conduce la adoptarea bugetului anual al Uniunii și care constituie un moment cheie al vieții democratice a acesteia.
- 20 Potrivit Republicii Franceze, dispozițiile acestui articolul 314 trebuie conciliate cu normele referitoare la sediul Parlamentului care rezultă din Protocolul privind sediile unor instituții, care, în temeiul articolului 51 TUE, fac parte integrantă din tratate și se situează la același nivel juridic ca articolul 314 TFUE. Astfel, constrângerile care rezultă din termenele prevăzute la acest din urmă articol nu pot prevala asupra obligațiilor referitoare la sediul Parlamentului stabilite în protocolul menționat, cu atât mai mult cu cât ar fi posibilă concilierea lor.
- 21 În această privință, Republica Franceză consideră că această instituție este obligată să adopte calendarul perioadelor de sesiuni plenare ordinare la Strasbourg, astfel încât una dintre ele să fie programată în termenul de paisprezece zile stabilit la articolul 314 alineatul (6) TFUE pentru votul Parlamentului asupra proiectului comun de buget anual rezultat în urma procedurii de conciliere. Întrucât comitetul de conciliere ar epuiza, de regulă, perioada de conciliere de douăzeci și una de zile prevăzută la alineatul (5) al acestui din urmă articol, ar fi posibil să se prevadă data acordului de conciliere cu privire la acest proiect comun. În ipoteza în care comitetul de conciliere ar ajunge la un acord înainte de data prevăzută, „oficializarea” acestui acord și, prin urmare, data de la care termenul de paisprezece zile menționat mai sus începe să curgă ar putea fi prorogate.
- 22 În plus, în speță, Parlamentul ar fi avut posibilitatea să includă dezbaterile și votarea cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 pe ordinea de zi a unei ședințe din perioada de sesiune plenară ordinară care s-a desfășurat de la 21 la 24 noiembrie 2016, la Strasbourg, respectându-se în același timp termenul de paisprezece zile prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE. Într-adevăr, această perioadă de sesiune plenară ordinară s-ar fi desfășurat în întregime pe parcursul acestui termen și ar fi început la patru zile după acordul cu privire la acest proiect comun, intervenit la 17 noiembrie 2016. Astfel, luând în considerare doar termenul obligatoriu înainte de

deschiderea dezbaterii asupra unui text, și anume termenul de distribuire de cel puțin 24 de ore prevăzut la articolul 156 din Regulamentul de procedură, Parlamentul ar fi fost pe deplin în măsură să includă dezbaterile și votarea cu privire la proiectul comun menționat pe ordinea de zi a respectivei perioade de sesiune plenară ordinară. În acest context, Republica Franceză contestă că provocările invocate de Parlament cu privire la finalizarea de natură tehnică, la traducerea și la finalizarea dosarului bugetar ar fi făcut imposibilă, pentru această instituție, sarcina de a se pronunța asupra proiectului comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 în perioada de sesiune plenară ordinară care a avut loc de la 21 la 24 noiembrie 2016, la Strasbourg.

- 23 În sfârșit, în ceea ce privește actul prin care președintele Parlamentului a constatat adoptarea definitivă a bugetului anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, nimic nu l-ar fi împiedicat pe acesta să aștepte perioada de sesiune plenară ordinară următoare, care s-a desfășurat de la 12 la 15 decembrie 2016.
- 24 Parlamentul arată că termenii „sesiune bugetară” trebuie interpretați în sensul că se referă la o singură perioadă de sesiune plenară specifică, și anume perioada de sesiune în cadrul căreia Parlamentul exercită competențele care i-au fost conferite inițial prin articolul 203 din Tratatul CEE de a propune amendamente la proiectul de buget inițial, astfel cum a fost modificat de Consiliu. Decizia de la Edinburgh ar consacra practica anterioară a Parlamentului care consta în organizarea, la sfârșitul lunii octombrie sau la începutul lunii noiembrie, a unei perioade de sesiune plenară la Strasbourg în acest scop. Această perioadă de sesiune plenară, denumită „perioada de sesiune octombrie II”, se adăuga la perioada de sesiune plenară ordinară din luna octombrie, ca urmare a practicii acestei instituții de a nu organiza nicio perioadă de sesiune plenară în luna august, și era utilizată în esență pentru prima lectură a proiectului de buget.
- 25 În schimb, contrar celor susținute de Republica Franceză, nicio dispoziție din Protocolul privind sediile unor instituții nu ar indica faptul că dezbaterile și votarea ulterioare cu privire la proiectul comun de buget anual rezultat în urma procedurii de conciliere ar trebui să aibă loc tot într-o perioadă de sesiune plenară ordinară la Strasbourg. Potrivit Parlamentului, interpretarea susținută de acest stat membru presupune fie să se țină mai mult de șase perioade de sesiuni plenare lunare la Strasbourg în a doua parte a anului, ceea ce ar fi în contradicție cu obligația prevăzută de acest protocol de a ține cele douăsprezece perioade de sesiuni lunare la Strasbourg într-un ritm periodic, fie consecințe incompatibile cu efectul util al articolul 314 TFUE.
- 26 Ținând seama de termenul de paisprezece zile prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE pentru aprobarea proiectului comun de buget anual, Parlamentul susține că interpretarea menționată ar obliga comitetul de conciliere să adopte în mod sistematic acest proiect în termen de paisprezece zile înainte de data unei perioade de sesiune plenară la Strasbourg, privând astfel acest comitet de libertatea de a adopta proiectul menționat în orice moment în perioada de conciliere de douăzeci și una de zile prevăzută la articolul 314 alineatul (5) TFUE. În plus, aceeași interpretare ar împiedica Parlamentul să țină o dezbatere cu privire la bugetul anual al Uniunii și să îl voteze după cea de a douăsprezecea perioadă de sesiune plenară ordinară la Strasbourg și nu ar ține cont de ipoteza, prevăzută la articolul 314 alineatul (7) literele (b) și (d) TFUE, că bugetul trebuie să fie adoptat în cadrul unei noi proceduri bugetare sau printr-un vot al Parlamentului care să confirme toate amendamentele sale sau o parte a acestora. Neadoptarea bugetului la sfârșitul exercițiului bugetar ar determina în acest caz aplicarea articolului 315 TFUE privind bugetul provizoriu.
- 27 Pe de altă parte, ar fi fost imposibil, în speță, să se includă dezbaterile și votarea cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 pe ordinea de zi a unei ședințe din perioada de sesiune plenară ordinară care s-a desfășurat de la 21 la 24 noiembrie 2016, la Strasbourg. Astfel, înainte de a supune acest proiect comun spre aprobare Parlamentului și Consiliului, ar fi fost necesar să se transpună acordul politic anexat la scrisorile de transmitere ale comitetului de conciliere în textele bugetare juridice și să se traducă aceste din urmă texte în toate limbile oficiale ale Uniunii. Or, finalizarea de natură tehnică a proiectului comun menționat ar necesita întotdeauna aproximativ o săptămână de lucru și ar fi în mod obișnuit încredințată serviciilor Comisiei. În speță, Comisia ar fi

notificat Parlamentul și Consiliul doar cu 18 minute înainte de sfârșitul perioadei de sesiune plenară ordinară din luna noiembrie 2016 că respectivul proiect comun finalizat era disponibil, iar aceasta numai în limba engleză.

Aprecierea Curții

- 28 Parlamentul este ținut, astfel cum confirmă articolul 314 alineatul (10) TFUE, să își exercite competențele bugetare care îi sunt acordate cu respectarea tratatelor și a actelor adoptate în temeiul acestora.
- 29 În primul rând, această instituție trebuie să respecte Protocolul privind sediile unor instituții care, potrivit articolului 51 TUE, face parte integrantă din tratate. Articolul unic litera (a) din acest protocol prevede că „Parlamentul European are sediul la Strasbourg, unde au loc cele douăsprezece sesiuni plenare lunare, inclusiv sesiunea bugetară.”
- 30 Republica Franceză susține că, în temeiul acestei din urmă dispoziții, Parlamentul este obligat să își exercite toate competențele bugetare la Strasbourg, în timp ce, în opinia Parlamentului, această dispoziție vizează o perioadă de sesiune plenară specifică, și anume cea referitoare la proiectul de buget în prima lectură, ceea ce ar exclude actele atacate din domeniul de aplicare al aceleiași dispoziții.
- 31 În această privință, trebuie să se arate că articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții se referă la „sesiunea bugetară”, fără însă a viza o perioadă precisă de sesiune plenară ordinară și nici actele care intră în sfera de competență a Parlamentului în cadrul procedurii bugetare și care ar trebui adoptate în această perioadă de sesiune plenară. Or, potrivit articolului 314 TFUE, Parlamentul se poate regăsi în situația de a statua asupra bugetului anual al Uniunii în mai multe reprize și, ținând seama de termenele-limită și de termenele prevăzute la acest din urmă articol, în diferite perioade de sesiuni plenare ordinare.
- 32 În lipsa unei precizări în articolul unic litera (a) din acest protocol, trebuie să se considere că termenii „sesiune bugetară” se referă la toate perioadele de sesiune plenară în care Parlamentul își exercită competențele bugetare și la toate actele adoptate de această instituție în acest scop.
- 33 Astfel, în ceea ce privește articolul 1 litera (a) din Decizia de la Edinburgh, care este formulat în termeni identici cu cei ai articolului unic litera (a) din protocolul menționat, Curtea a statuat deja că această dispoziție definește sediul Parlamentului ca fiind locul unde trebuie să aibă loc, într-un ritm periodic, douăsprezece perioade de sesiuni plenare ordinare ale acestei instituții, inclusiv cele în care Parlamentul trebuie să își exercite competențele bugetare pe care i le conferă tratatul (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 1997, Franța/Parlamentul, C-345/95, EU:C:1997:450, punctul 29, precum și Hotărârea din 13 decembrie 2012, Franța/Parlamentul, C-237/11 și C-238/11, EU:C:2012:796, punctul 40).
- 34 Trebuie adăugat că exercitarea de către Parlament a competenței sale bugetare în ședință plenară prezintă o importanță deosebită pentru transparența și pentru legitimitatea democratică a acțiunii Uniunii întemeiate pe bugetul anual al acesteia. Or, acestea din urmă nu pot fi asigurate doar prin prima lectură a proiectului de buget în cadrul procedurii bugetare prevăzute la articolul 314 TFUE atunci când Parlamentul, în conformitate cu articolul 314 alineatul (4) litera (c) TFUE, adoptă amendamente la proiectul menționat.
- 35 Astfel, potrivit jurisprudenței Curții, exercitarea de Parlament a competenței sale bugetare în ședință plenară constituie un moment fundamental al vieții democratice a Uniunii și necesită în special o dezbatere publică, în ședință plenară, care să permită cetățenilor Uniunii să ia cunoștință de diversele orientări politice exprimate și, în acest mod, să își formeze o opinie politică asupra acțiunii Uniunii

(Hotărârea din 13 decembrie 2012, Franța/Parlamentul, C-237/11 și C-238/11, EU:C:2012:796, punctul 68). În plus, transparența dezbaterii parlamentare în ședință plenară poate consolida legitimitatea democratică a procedurii bugetare în fața cetățenilor Uniunii și credibilitatea acțiunii acesteia.

- 36 Or, procedura de conciliere prevăzută la alineatul (4) litera (c) și la alineatul (5) ale articolului 314 TFUE poate conduce la modificări importante ale proiectului de buget care nu au fost examinate în prima lectură de Parlament și nici nu au făcut obiectul unei dezbateri publice în cadrul comitetului de conciliere. După cum a confirmat Parlamentul în ședință, reuniunile acestui comitet nu sunt publice și implică participarea a 28 de membri ai Parlamentului, care reflectă raporturile de majoritate din cadrul său, fără a reprezenta însă pe deplin interesele politice ale tuturor membrilor acestei instituții.
- 37 În aceste condiții, termenii „sesiune bugetară” care figurează la articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții nu acoperă doar perioada de sesiune plenară ordinară consacrată examinării proiectului de buget în prima lectură, ci și a doua lectură, în temeiul articolului 314 alineatul (6) TFUE, care asigură o dezbatere și o votare publice, în ședință plenară, cu privire la proiectul comun de buget anual rezultat în urma procedurii de conciliere.
- 38 În al doilea rând, Parlamentul este ținut să respecte cerințele pe care articolul 314 TFUE i le impune pentru exercitarea competențelor sale bugetare în ședință plenară. Termenele-limită și termenele stabilite de această dispoziție urmăresc să asigure adoptarea bugetului anual al Uniunii înainte de sfârșitul anului care precedă exercițiul în cauză, nerespectarea lor putând, dacă este cazul, să conducă la aplicarea articolului 315 TFUE referitor la bugetul provizoriu.
- 39 Astfel, în ipoteza în care printre altele Parlamentul nu reușește să statueze în a doua lectură cu privire la proiectul comun de buget anual în termenul de paisprezece zile prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE, iar Consiliul îl respinge în acest termen, reiese din alineatul (7) litera (b) al acestui din urmă articol că Comisia prezintă un nou proiect de buget și, prin urmare, că procedura bugetară trebuie să fie reluată în întregime. În aceeași ipoteză, Parlamentul își pierde în plus prerogativa care rezultă din articolul 314 alineatul (7) litera (d) TFUE care îi permite, în caz de respingere a proiectului comun de buget anual de Consiliu, să decidă singur adoptarea bugetului printr-un vot suplimentar cu majoritate calificată.
- 40 Pe de altă parte, în absența unei dezbateri și a unei votări ale Parlamentului cu privire la proiectul comun de buget anual în termenul de paisprezece zile stabilit la articolul 314 alineatul (6) TFUE, acest proiect poate fi adoptat de Consiliu singur, în condițiile prevăzute la alineatul (7) litera (a) al acestui articol. Or, astfel cum s-a arătat la punctele 34-36 din prezenta hotărâre, este de o deosebită importanță pentru transparența și pentru legitimitatea democratică a acțiunii Uniunii, care se manifestă prin intermediul procedurii de adoptare a bugetului anual, ca Parlamentul să își exercite competența care îi revine în temeiul articolului 314 alineatul (6) TFUE și să se pronunțe în ședință plenară cu privire la acest proiect comun.
- 41 Prin urmare, Parlamentul are obligația de a acționa cu toată atenția, rigoarea și angajamentul pe care le impune o asemenea responsabilitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2012, Franța/Parlamentul European, C-237/11 și C-238/11, EU:C:2012:796, punctul 68), ceea ce presupune ca dezbaterile parlamentare și votul parlamentar să se bazeze pe un text transmis deputaților în timp util și tradus în toate limbile oficiale ale Uniunii. Astfel, Uniunea s-a angajat să conserve multilingvismul, a cărui importanță este amintită la articolul 3 alineatul (3) al patrulea paragraf TUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 mai 2015, Spania/Consiliul, C-147/13, EU:C:2015:299, punctul 42, precum și Hotărârea din 6 septembrie 2017, Slovacia și Ungaria/Consiliul, C-643/15 și C-647/15, EU:C:2017:631, punctul 203).

- 42 În al treilea rând, în măsura în care articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții și articolul 314 TFUE au aceeași valoare juridică, cerințele care rezultă din primul dintre aceste articole nu pot, ca atare, să prevaleze asupra celor care rezultă din cel de al doilea, și invers. Aplicarea lor trebuie să fie efectuată de la caz la caz, cu respectarea concilierii necesare a acestor cerințe și a unui just echilibru între acestea.
- 43 Pe de altă parte, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că Protocolul privind sediile unor instituții este guvernat de respectarea reciprocă a competențelor statelor membre și ale Parlamentului, precum și de obligația reciprocă de cooperare loială (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 septembrie 1988, Franța/Parlamentul, 358/85 și 51/86, EU:C:1988:431, punctele 34 și 35, Hotărârea din 1 octombrie 1997, Franța/Parlamentul, C-345/95, EU:C:1997:450, punctele 31 și 32, precum și Hotărârea din 13 decembrie 2012, Franța/Parlamentul, C-237/11 și C-238/11, EU:C:2012:796, punctele 41, 42 și 60).
- 44 Astfel, Parlamentul are obligația să își exercite competențele bugetare într-o perioadă de sesiune plenară ordinară la Strasbourg, fără însă ca această obligație care rezultă din articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții să se opună ca bugetul anual să fie dezbătut și votat, dacă imperative legate de buna desfășurare a procedurii bugetare astfel cum este prevăzută la articolul 314 TFUE o impun, într-o perioadă de sesiune plenară suplimentară la Bruxelles. O desfășurare a acestei proceduri care ar face să prevaleze în mod absolut respectarea articolului unic litera (a) din acest protocol în detrimentul participării depline a Parlamentului la această procedură ar fi incompatibilă cu concilierea necesară a cerințelor care rezultă din aceste dispoziții, amintită la punctul 42 din prezenta hotărâre.
- 45 În ceea ce privește controlul jurisdicțional al respectării cerințelor care rezultă din punctele 42-44 din prezenta hotărâre, este necesar să se arate că Parlamentul dispune, atunci când procedează la concilierea necesară între cerințele prevăzute la articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții și cele prevăzute la articolul 314 TFUE, de o putere de apreciere care decurge din imperative legate de buna desfășurare a procedurii bugetare. În consecință, acest control jurisdicțional privește aspectul dacă Parlamentul, prin exercitarea unei părți din competențele sale bugetare într-o perioadă de sesiune plenară suplimentară, a săvârșit, în această privință, erori de apreciere.
- 46 În lumina acestor considerații trebuie să se examineze dacă actele atacate respectă concilierea necesară a cerințelor care rezultă din articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții și din articolul 314 TFUE.
- 47 Republica Franceză susține, în această privință, că o planificare a calendarului parlamentar ar fi putut permite dezbateră și votarea cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 la Strasbourg, în termenul prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE, și că o astfel de dezbateră și o asemenea votare ar fi fost, în orice caz, posibile într-o perioadă de sesiune plenară ordinară din luna noiembrie 2016. În plus, actul prin care președintele Parlamentului a constatat adoptarea definitivă a bugetului anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 ar fi putut să fie adoptat în perioada de sesiune plenară ordinară următoare, de la 12 la 15 decembrie 2016.
- 48 În ceea ce privește calendarul parlamentar pentru anul 2016, argumentația Republicii Franceze se întemeiază în esență pe premisa că, întrucât data la care comitetul de conciliere urma să ajungă la un acord asupra unui proiect comun de buget anual al Uniunii, și anume 17 noiembrie 2016, era previzibilă în mod rezonabil pentru Parlament în momentul stabilirii calendarului respectiv, această instituție ar fi trebuit să stabilească o perioadă de sesiune plenară ordinară mai târziu decât perioada 21-24 noiembrie a aceluiași an, astfel încât să permită, în cursul sesiunii respective, o dezbateră și o votare în a doua lectură în timp util cu privire la acest proiect.
- 49 Or, niciun element prezentat de Republica Franceză nu permite să se constate că, cu privire la acest aspect, stabilirea de Parlament a calendarului său de sesiuni plenare ordinare pentru anul 2016 ar fi fost viciată de o eroare de apreciere.

- 50 Prin urmare, premisa expusă la punctul 48 din prezenta hotărâre nu poate fi reținută. Astfel, la momentul stabilirii calendarului sesiunilor plenare ordinare, atât recurgerea la procedura de conciliere, cât și data la care această procedură urma să fie inițiată și urma să se încheie, eventual în urma unui acord asupra unui proiect comun de buget anual, erau din principiu incerte. Prin urmare, după cum admite și Republica Franceză, la acel moment nu era nicidecum exclus ca, în caz de sesizare a comitetului de conciliere, acesta să ajungă la un acord asupra unui proiect comun de buget anual al Uniunii la o dată anterioară celei de 17 noiembrie 2016, care ar fi putut permite Parlamentului să procedeze la dezbateri și la votare în a doua lectură cu privire la respectivul proiect în sesiunea plenară ordinară din 21-24 noiembrie 2016, iar aceasta fără a încălca cerințele de atenție, de rigoare și de angajament amintite la punctul 41 din prezenta hotărâre.
- 51 Această din urmă constatare nu poate fi repusă în discuție de argumentația Republicii Franceze potrivit căreia, în cazul unui acord în cadrul comitetului de conciliere înainte de expirarea termenului prevăzut la articolul 314 alineatul (5) TFUE, ar exista posibilitatea ca acest comitet să întârzie oficializarea acordului respectiv. Astfel, o asemenea abordare, care ar presupune prorogarea artificială a datei respectivului acord, nu este compatibilă cu alineatul (6) al acestui articol, din care rezultă că termenul de paisprezece zile acordat Parlamentului și Consiliului pentru a aproba proiectul comun începe să curgă de la data la care comitetul de conciliere ajunge la un asemenea acord.
- 52 Prin urmare, trebuie să se considere că Parlamentul a rămas în limitele puterii de apreciere amintite la punctul 45 din prezenta hotărâre atunci când și-a stabilit calendarul de sesiuni plenare ordinare pentru anul 2016.
- 53 Trebuie să se mai verifice și dacă, în cadrul stabilit de calendarul menționat, Parlamentul a putut, fără a săvârși o eroare de apreciere, să își exercite competențele bugetare, prin actele atacate, în perioada de sesiune plenară suplimentară care s-a ținut la Bruxelles, la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016.
- 54 În ceea ce privește, *primo*, ordinele de zi ale ședințelor plenare ale Parlamentului din 30 noiembrie și din 1 decembrie 2016, precum și rezoluția legislativă a Parlamentului din 1 decembrie 2016 referitoare la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, este cert că acordul comitetului de conciliere cu privire la acest proiect a intervenit și a fost transmis Parlamentului și Consiliului la 17 noiembrie 2016. Parlamentul nu a inclus acest proiect pe ordinea de zi a perioadei de sesiune plenară ordinară din 21-24 noiembrie 2016 de la Strasbourg, ci pe ordinea de zi a perioadei de sesiune plenară suplimentară care s-a ținut la Bruxelles, la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016.
- 55 În această privință, este necesar să se constate că, în speță, data de 1 decembrie 2016 constituia ultima zi a termenului prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE. Întrucât Consiliul aprobase deja proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 la 28 noiembrie 2016, depășirea acestui termen de către Parlament ar fi implicat adoptarea bugetului anual pentru acest exercițiu, în conformitate cu articolul 314 alineatul (7) litera (a) TFUE, fără ca Parlamentul să participe la procedura bugetară și în a doua lectură.
- 56 În ceea ce privește argumentația Republicii Franceze potrivit căreia Parlamentul ar fi putut să statueze cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 la o dată anterioară, și anume în perioada de sesiune plenară ordinară din 21-24 noiembrie 2016 de la Strasbourg, trebuie arătat că utilizarea în întregime de către Parlament a termenului prevăzut la articolul 314 alineatul (6) TFUE nu poate să repună în discuție legalitatea ordinilor de zi ale ședințelor plenare ale Parlamentului din 30 noiembrie și din 1 decembrie 2016, precum și a rezoluției legislative a Parlamentului din 1 decembrie 2016 din perspectiva Protocolului privind sediile unor instituții. Astfel, Parlamentul are dreptul să epuizeze în întregime termenele care îi sunt acordate prin dispozițiile acestui articol 314. După cum a arătat Parlamentul în ședința în fața Curții, dezbaterile interne din cadrul diferitor grupuri politice și al Comisiei pentru bugete iau un timp considerabil, timp deosebit de important pentru a pregăti dezbaterile și votarea cu privire la buget în ședință plenară și în special pentru a ajunge la o majoritate.

- 57 În plus, acordul comitetului de conciliere cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 a făcut obiectul unei finalizări de natură tehnică și al unei traduceri în toate limbile oficiale ale Uniunii, a căror necesitate nu este contestată de părți. Acestea din urmă nu contestă nici decizia de a încredința această finalizare de natură tehnică serviciilor Comisiei, de comun acord între Parlament și Consiliu, în conformitate cu Acordul interinstituțional din 2 decembrie 2013 între Parlamentul European, Consiliu și Comisie privind disciplina bugetară, cooperarea în chestiuni bugetare și buna gestiune financiară (JO 2013, C 373, p. 1).
- 58 Or, în speță, în urma acestei finalizări de natură tehnică, proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 nu a fost pus la dispoziția Parlamentului decât în după-amiaza zilei de 24 noiembrie 2016, adică în ultima zi a perioadei de sesiune plenară ordinară din luna noiembrie 2016, iar aceasta doar în versiunea în limba engleză. În aceste împrejurări, dezbateră și votarea cu privire la acest proiect nu puteau, în conformitate cu articolele 156 și 158 din Regulamentul de procedură, să fie înscrise pe ordinea de zi aferentă acestei date de 24 noiembrie 2016. Astfel, potrivit acestor dispoziții, dezbateră și votarea nu se pot deschide decât pe un text redactat în limbile oficiale ale Uniunii, care a fost pus la dispoziția deputaților cu cel puțin 24 de ore înainte. Respectarea acestor cerințe minime este indispensabilă pentru pregătirea dezbaterii și a votării în ședință plenară cu privire la proiectul comun de buget anual, cu toată atenția, rigoarea și angajamentul necesare și în special ținând seama de cerințele legate de multilingvism.
- 59 În ceea ce privește durata finalizării de natură tehnică a acordului comitetului de conciliere asupra proiectului comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, care a fost, în speță, de șapte zile, Republica Franceză nu a demonstrat că ea este excesivă. Deși Parlamentul este, desigur, ținut să ia toate măsurile pentru a se asigura că durata acestei finalizări de natură tehnică permite, dacă este cazul, să se respecte cerințele care rezultă din articolul unic litera (a) din Protocolul privind sediile unor instituții, acest stat membru nu a prezentat totuși niciun element concret care să permită să se considere că Parlamentul a încălcat această obligație și, prin urmare, că durata acestei finalizări de natură tehnică ar fi putut să fie redusă, astfel încât acest proiect comun să fi putut să fie pus la dispoziția Parlamentului, în condițiile impuse de regulamentul său de procedură, la o dată anterioară celei de 24 noiembrie 2016.
- 60 Presupunând chiar că această durată ar fi putut fi mai scurtă, trebuie să se țină seama de timpul care este necesar, dincolo de cerințele minime care rezultă din articolul 156 din Regulamentul de procedură, pentru pregătirea ședinței plene privind proiectul comun de buget anual, timp de care trebuie să dispună deputații, în special cei ai minorității parlamentare care nu a avut niciun reprezentant care să fi participat la procedura de conciliere, pentru a putea lua cunoștință în mod util, pentru a putea dezbate și pentru a putea vota cu privire la acest proiect cu toată atenția, rigoarea și angajamentul necesare.
- 61 Prin urmare, Parlamentul nu a săvârșit nicio eroare de apreciere prin includerea dezbaterii și a votării cu privire la proiectul comun de buget anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 pe ordinea de zi a perioadei de sesiune plenară suplimentară care s-a ținut la 30 noiembrie și la 1 decembrie 2016, la Bruxelles, și prin aprobarea acestui proiect prin rezoluție legislativă în aceeași perioadă de sesiune plenară.
- 62 În ceea ce privește, *secundo*, actul prin care se constată adoptarea definitivă a bugetului anual al Uniunii pentru exercițiul 2017, trebuie arătat că Tratatul FUE nu acordă niciun termen președintelui Parlamentului pentru adoptarea lui, această adoptare trebuind să intervină, potrivit termenilor articolului 314 alineatul (9) TFUE, atunci când procedura prevăzută la acest articol se încheie.
- 63 Astfel, actul menționat este strâns legat de votul în a doua lectură asupra proiectului comun de buget anual. Actul președintelui Parlamentului prin care se constată în mod oficial, după verificarea regularității procedurii, că bugetul anual al Uniunii este adoptat definitiv constituie ultima fază a procedurii de adoptare a acestui buget și conferă acestuia forță obligatorie (a se vedea în acest sens

Hotărârea din 17 septembrie 2013, Consiliul/Parlamentul, C-77/11, EU:C:2013:559, punctul 50). Astfel, atunci când Parlamentul, având în vedere concilierea necesară la care s-a făcut referire la punctul 42 din prezenta hotărâre, are dreptul să dezbată și să voteze cu privire la proiectul comun de buget anual într-o perioadă de sesiune plenară suplimentară la Bruxelles, președintele acestei instituții procedează la această constatare în aceeași perioadă de sesiune plenară.

- 64 Pe de altă parte, având în vedere importanța pe care adoptarea bugetului anual o prezintă pentru acțiunea Uniunii, nu se poate pretinde ca președintele Parlamentului să fie obligat să aștepte următoarea perioadă de sesiune plenară ordinară la Strasbourg pentru a constata închiderea definitivă a procedurii bugetare și a conferi forță obligatorie bugetului anual al Uniunii.
- 65 Prin urmare, președintele Parlamentului a putut constata fără a săvârși o eroare de apreciere, în cursul ședinței plenare care a avut loc la 1 decembrie 2016, la Bruxelles, că bugetul anual al Uniunii pentru exercițiul 2017 era adoptat definitiv.
- 66 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se înlăture motivul unic invocat de Republica Franceză și, prin urmare, să se respingă acțiunea.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Parlamentul a solicitat obligarea Republicii Franceze la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, și pe cele efectuate de Parlament. Potrivit articolului 140 alineatul (1) din același regulament, Marele Ducat al Luxemburgului, care a intervenit în litigiu, suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) Respinge acțiunea.**
- 2) Obligă Republica Franceză să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de Parlamentul European.**
- 3) Marele Ducat al Luxemburgului suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături